

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta
Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvtatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Vtrum malum co[n]uenienter diuidatur in culpam & pœnam.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](#)

a peccato. sicut si al quis incidens lignum in sylva p
quā taro transīt homo, proiecīens lignū īterficiat
hōmīe: sed si semper vel ut in pluribus adīgatur
malum bono quod per se intendit, non excusat
a peccato; līcet illud malum non per se intendat.
Delectatio in autē quā ē in adulterio, semper con-
iungitur malum. spūriatio ordinis iustitiae, vnde nō
excusat a peccato: quia ex hoc ipso quod eligit
bonum cui semper coniungitur malum, et si non
veit malum secundum ipsū: magis tamen vult
incidere in hoc malum, quām carere tali bono.

A D XVI. dicendum, quod sicut per accidens quod
est ex parte causae reducitur ad causam per se agen-
tem: ita per accidens, quod est ex parte efficiens re-
ducitur ad alium effectum per se: Malum vero cu-
sit effectus per accidens, reducitur ad bonū emi-
ciungit, quod est effectus per se.

A D XVI. dicendum, quod non semper id quod
est per accidens, est ut in pauciōribus; sed quando-
que est semper, aut ut in pluribus. Sicut vagens ad
fōrum caūsa emendi, aut semper aut ut in pluribus
inuenit multiūdinem hominum: quām hoc nō
intendat. Similiter adulteriū intendens bonū, cui
semper coniungitur malum: semper incide in ma-
lum. Quod autem accidit in hominibus quod bonū
nō ītēr ī patiōribus, malum ut in pluribus, ex
hoc ē om̄git, quod pluribus modis contingit de-
viare a medio quām medium tenere, ut dicitur in
2. Eth. & quia sensibilia bona sunt magis nota apud
multos, quām bona rationis.

A D XVI. dicendum, quod corruptio dicitur in-
tatio naturalis, non secundum naturam particula-
rem eius quod corruptipit. sed secundum naturā
vniuersalē quā mouet ad generationem, vel cor-
ruptionem: ad generationē quidem propter sc̄e:
ad corruptionem autem inquantum generatio-
ne corruptione esse non potest. Et sic non est per
se & principaliter intenta corruptio: sed genera-
tio tantum.

A D XIX. dicendum, quod causa mali per accidens non
est bonum, quod priuat per malum, neque bonū
quod substeruit malo: sed bonum quod est ager,
quod inducendo vnam formam priuat aliam.

ARTICULUS III.

Vtrum malum conuenienter diuidatur per penam,
& culpam?

Q VA R T O queritur, vtrum malum contenien-
ter diuidatur per culpam & penam. & videtur
quod non, quia omnis bona diuīsio est per oppo-
sita: sed poena & culpa non sunt opposita, quia ali-
quod peccatum est poena peccati, ut Greg. dicit su-
per Fzec. ergo malum non conuenienter diuiditur
per penam & culpam. Sed dicendum, quod pecca-
tum non est poena inquantum peccatum: sed per
quādam concomitantiam.

¶ 2 Sed contra, Actus inquantum est inordinatus,
est malus, sed inquantum est inordinatus, est poena,
dicit enim Aug. in 1. Confess. Iustisti domine, & sic
est ut omnis inordinatus animus, libipſi sit poena.
¶ 3 Prat. Per se dico secunda quā est operatio, est me-
lior quā prima, quā est forma vel habitus: vnde
& Phil. probat in 1. Eth. quod summum bonum hu-
manum, & felicitas, non est habitus, sed operatio. Si
igitur peccari prima pfectio est poena, multo ma-
gis peccatum quod tollit secundam perfectionem,
scilicet malum operationis, est poena.

¶ 4 Prat. Omnis passio anxietate inducēs, videatur

penam habere: sed multa peccata sunt cum pati-
tib, & anxietate inducēb, sicut inuidia, acciditaria
huiusmodi, & multa etiam sunt difficultates hu-
tia in operando, sicut in persona impiorum dicē-
sap. 3. Ambulauimus vias d̄ sc̄iles, ergo videtur
peccatum inquantum huiusmodi, sit poena.

¶ 5 Prat. Si peccatum per concomitantia est po-
ena: sed primū peccatum quod concomitantur aliquo po-
ena: ergo sequitur quod primū peccatum concomitantur
qua poena: ergo sequitur quod primū peccatum

poena, quod est contra Ang. qui dicit sola illa pe-
ccata esse penas, qua sunt media inter primum pe-
ccatum apostolae, & ultimam penam gehennam.

¶ 6 Prat. Siēū dicit Aug. in lib. de Natura boni
lū est corruptio modi, speciei, & ordinis natura
& loquitur de mali in eo. Post modum autem
rationem poena pertinet dicit q̄ ad ueterem na-
turam ergo uidetur quod omne malum sit pena: nō
ergo debet malum diuidi per penam & culpam.

¶ 7 Prat. Contingit aliquę gratiam nō habent
peccare. Culpa autem oīs cum sit malum, aliq̄d
num priuat: non autē priuat bonum gratia; cum
positum sit, q̄ gratiam nō habeat, ergo priuat se
nō nature, ergo est poena, quā de ratione pena
est ut adueretur natura bono, ut Aug. dicit.

¶ 8 Prat. Ipse actus peccati, sīm hoc q̄ est aliq̄d
dam, & bonus est, & a Deo est. Secundū hoc est
in eo malum culpæ, sīm q̄ est in eo aliquā cor-
ruptionē sed omnis corruptio habet rationem penae
go malum culpæ inquantum est malum, est pena
& ita non debet diuidi culpa contra penam.

¶ 9 Prat. Illud quod sīm seipsum est bonum, nō
debet ponī, ut diuīsūt mali: sed poena inquantum
huiusmodi, est bona, q̄a est in ista. Vnde & statua-
tes laudantur de hoc, q̄ penam volunt pro pec-
catis. ergo penā non debet ponī ut diuīsūt ma-

lum. ¶ 10 Prat. Aliquod malum est, quod nec est penae
nec culpa, scilicet malum natura, ergo insuffi-
cieūt diuīsūt malum per penam & culpam.

¶ 11 Prat. De ratione penae est, q̄ sit contra volu-
tatem, de ratione autem enīpē est q̄ sit voluntas.
Aliqua autē mala patiūt homo quo nō vult, &
sunt contra eius voluntatem: sicut si alienus res
eius absentiā diuīsūt eo ignorante, ergo mali
non sufficiēt diuīsūt per penam & culpam.

¶ 12 Prat. Quonies dicitur vnum opositoriū
tēs dicitur & reliquo, ut Philo. dicit, sed ob-
iectus tripliēt videlicet honestum, iuste, & ob-
stabile. ergo & malum in tria debet diuīsūt, & non
in duo tantum.

¶ 13 Prat. Secundum Philo. in 2. Eth. mali est
triplicis, quām bonum: sed est triplex bonum, in
iustitia, gratia, & gloria, ergo videtur, q̄ malum
esse triplicis, & ita videtur quod malum in
conuenienter diuīsūt per duo tantum.

SED CONTRA est, q̄ Aug. dicit in lib. de Fide
Petrum, Geminum est creatura rationalis mali
vnum quo uoluntarie deficit a summo bono, alio
quo in uita puniſ, per quaē duo exprimitur pena
culpa, ergo malum diuīsūt per penam & culpam.

RESPON. Dicendum, q̄ natura rationalis mali
intellectualis, quodam speciali modo se habet ad
& malum p̄ alii creaturis, quia qualibet natura
naturaliter ordinata in aliquod particularē
num, intellectualis autē natura sola apprehendit
rationem boni cōcūm per intellectum, & ob-
jectum commune mouetur per appetitum nobis
sicut in aliis.

tis, & ideo malum rationalis creaturae speciali quādam diuisione diuiditur per culpm & pœnam. hec non diuisio non est mali nūl qm in rationali natura inuenit, vt pater ex auctoritate Augustini induēt, ex qua etiā huiusmodi ratio accipi potest, quia scilicet de ratione culpa est quod sit secundum voluntatem de ratione aut pœna est quod sit contra voluntatem. Voluntas autem in sola natura intellexi. Quāli inuenit, horum autem duorū distincō sic potest accipi. Cum n. malum opponatur bono, necesse est qm in diuisione boni diuidatur malum: bonum autem quandam pœctionem designat. Perfectione autem est duplex. I. prima, quae est forma vel habitus. & secunda, qua est operatio. Ad perfectionem autem primam, cuius vius est operatio, potest reduci omne illud quo utimur operando. Vnde & econtra duplex malum inuenit. Vnum quidē in ipso agente, fm qm priuat vel forma vel habitus, vel quocumq; quod necessarium sit ad operandum, sicut cecitas, vel curvitas tibiae quoddam malū est. Aliud vero malum est in ipso actu deficiente, sicut si dicamus claudicationem esse aliquod malum. Sicut autem in alijs contingit hec duo reperi, ita & in natura intellectuali, quae p voluntatem operatur, in qua manifestum est qm inordinata actio voluntatis habet rationem culpe: ex hoc n. aliquis viruperatus & culpabilis redditur, qm inordinatam actionem voluntarie operatur. Est aut & in creatura intellectuali inuenire malum fm priuationem forme, aut habitus, aut cuiuscumq; alius, quod posset esse necessarium ad bene operandum, sive pteat ad animam, sive ad corpus, sive ad res exteriores. & tale malum fm fidei Catholicae, necesse est qm pœna dicatur. Sunt. n. tria de ratione pœna. Quorum vnum est, qm habeat respectum ad culpam: dī enim proprie aliquis puniri, quando patitur malum pro aliquo quod commisit. Habet autem hoc traditio fidei, quod nullum nocumētum creatura rationalis potuisse incurrere, neque quādam ad animam, neque quantum ad corpus, neque quantum ad aliqua exteriora: nisi peccato præcedente, vel in persona; vel faltem in natura. & sic sequitur qm omnis talis boni priuatio, quo uti quis potest ad bene operandum in hominibus, pœna dicatur, & pari rōne in angelis. & sic omne malum rationalis creaturae, vel sub culpa, vel sub pœna continetur. Secundum vero quod pertinet ad rationem pœna, est qm voluntati repugnat. Voluntas enim vniuersitatis, inclinationem habet in proprium bonum: vnde priuari proprio bono, voluntati repugnat. Sciendum tamē est, qm pœna tripliciter repugnat voluntati. Qnq; quāli voluntati actuali, sicut cum quis se sciente susinet aliquam pœnam. Quandoq; vero est contra voluntatem tm̄ habitualem, sicut cum aliqui ignorantia subtrahit aliquid bonū, de quo doleret lisciret. Quandoq; vero solum contra naturalem inclinationem voluntatis, sicut ei qui priuatur habitu virtutis, qui virtutē h̄e non vult, sed tamen naturalis inclinatio voluntatis est bonū virtutis. Tertium vero est uidetur de ratione pœna, ut in quadam passione consistat. Ea. n. que contra voluntatem eueniunt, nō sunt a principio intrinseco, quod est voluntas, sed a principio extrinseco, cui effectus passio dī. Sic ergo tripliciter pœna & culpa differunt. Primo quidem, quia culpa est malum ipsius actionis, pœna autē est malum agentis: sed hæc duo malū alter ordinantur in naturalibus & voluntariis. Nam

A in naturalibus ex malo agētis sequit̄ malū actionis, sicut ex tibia curva sequitur claudicatio. In voluntate autē eōverso, ex malo actionis, quod est culpa, sequitur malum agentis qd est pœna, diuina prouidentia culpā per pœnā ordinante. Secundo modo differt pœna a culpa p hoc, quod est fm voluntatem, & contra voluntatem esse, vt pater per auctoritatē Aug. supra inductam. Tertio vero per hoc qm culpa est in agendo, pœna vero in patientio, vt pater per Aug. in 1. de lib. arb. vbi culpam nominat malum, quod agimus, pœnam vero malum quod patimur.

In arg. 7.

B AD PRIMVM ergo dicēdum, qm cum de rōne culpa sit qm sit voluntaria, de rōne autem pœna, quod sit contra voluntatem ut dictum est, impossibile est qm idem fm idem sit pœna & culpa: quia idem secundum idem non potest esse voluntarum & contra voluntarum: sed secundum diuersa nihil prohibet. Ei. n. quod volumus, potest esse aliquid coniunctū, quod naturaliter voluntari repugnet, & quārendo quod volumus, incurrimus in id quod nollemus. & hoc in peccantibus accidit. Dūm enim in ordinate afficiuntur ad aliquod bonum creatum, incurrit separationem a bono inreato, & alia hmōi que non videntur, & sic idem secundum diuersa potest esse & culpa & pœna: sed non secundum idem.

C AD SECUNDVM dicendum, quod ipse actus non est volitus inquantum est inordinatus: sed secundū aliquid aliud, quod dum voluntas querit, in prædictam inordinationem incurrit quam non velle. & sic ex eo quod est volitus, habet rationem culpe: ex eo vero quod inordinationem inuite quis quodammodo patitur, immiscetur ratio pœnae.

D AD TERTIVM dicendum, quod ipsa inordinata actio secundum quodā voluntate procedit rationem culpe habet: secundum vero quod eligens ex hac incurrit impedimentum debitæ operationis, hoc pertinet ad rationem pœnae. vnde idem potest esse pœna, & culpa: sed non secundum idem.

E AD QUARTVM dicēdū, qm magis denominat aliquid ab eo a quo depēdet, q ab eo qd dependet ab ipso. Pētū autē habet pœna concomitantē dupliciter. vno quidē modo sicut a qua quodammodo dependet: sicut cū aliquis pculpam præcedentē a gratia deserit, ex hoc sequitur ipsum peccare. Vnde ipsum peccatum dicitur pœna ratione desperationis gratia, a qua quodammodo dependet: & sic primum peccatum non potest dici pœna: sed peccata sequentia. Alio vero modo peccatum habet pœnam concomitantē, qua cōsequitur ex ipso, sicut est separatio a Deo, vel priuatio gratiae, vel inordinatio agētis, vel anxietas passionis seu laboris. Et a pœna sic concomitante, non ita proprie peccatum dicitur pœna: quamvis etiā & sic possit dici pœna causaliter, sicut Augustus dicit, qm inordinatus animus sibi ipsi est pœna.

F AD SEXTVM dicēdū, qm malū in cō acceptum est corruptio naturalis modi speciei, & ordinis in communi: malum vero pœna, in ipso agente: malū vero culpe inquantum huiusmodi, in ipsa actione.

G AD SEPTIMVM dicēdū, qm in eo q nō h̄t gratia, culpa priuat aptitudinē ad gratiā, nō totaliter tollē do, sed diminuendo ipsam. Hæc autē priuatio nō est malum

L. 1. confos.
c. 12. in fine
tom. 1.

malii culpe formaliter sed effectus eius q̄ est pena. Malum autem culpae formaliter est priuatio modi, speciei & ordinis in ipso actu voluntatis.

Ad octavum dicendum, q̄ corruptio boni actione i quā huiusmodi, nō ē pena agentis p se loquendō sed ē pena actionis, si actioni puniri cōpeteret: sed ex hac corruptione vel priuatione actionis, cōseq̄ aiqua corruptio vel priuatio i agere, q̄ hētōne pena.

Ad novum dicendum, q̄ pena fm q̄ comparatur ad subiectum, est malum, in quantum prīus illud aliquo modo: sed secundum quidē comparatur ad agentem qui infert penam, si interdum habet rationem boni, quando puniens propter iustitiam punit.

Ad decimum dicendum, q̄ ista diuisio sicut dictū est, nō est mali cōter accepti: sed mali fm q̄ in ratione creatura inuenitur, in qua non potest esse aliquod malum quod non sit culpa vel pena, vt dictum est. Intell. gēdū tamē est, q̄ nō omnis defectus habet rationem mali sed defectus boni quod natum est haberi. Vnde non est defectus homini qui non potest volare, & per consequens nec culpa est, nec pena.

Ad xi. dicendum, quid in commoda vel damna quā quis nesciens patitur, licet non sint contra voluntatem actualē, sunt tamē contra voluntatem naturalem, vel habitualem, vt dictum est.

Ad xii. dicendum, quid de singulis horum trium bonorum, scilicet natura, gratia, & gloria, est considerate formam & actum, secundum quam differentiam culpa p pena distinguuntur, vt dictum est.

In corp. art. A RTICVLVS V.

Vtrum plus habeat de ratione mali, an pena vel culpa.

QUINTO queritur, quid habeat plus de ratione mali, utrum pena vel culpa. & vñ q̄ pena. Sicut n. se habet meritum ad p̄mū, ita se habet culpa ad penam: sed p̄mū est maius bonum q̄ meritum. ergo pena est magis malum quam culpa.

¶ 2 Prat. Illud est magis malum quod opponit magis bono: sed pena opponit bono agentis, culpa autem bono actionis. Cum ergo melius sit agens quam actio, videtur quid peius sit pena quam culpa.

Sed dicendum quid culpa est magis malum quam pena, in quantum separata a summo bono.

¶ 3 Sed cōtra, Nihil magis separata a summo bono, quam ipsa separatio a summo bono: sed ipsa separatio a summo bono est pena. ergo adhuc pena est maius malum quam culpa.

¶ 4 Prat. Finis est magis bonum quam ordo ad finem: sed ipsa priuatio finis est pena, quā dicitur carentia visionis diuinæ, malum autem culpæ est per priuationem ordinis ad finem. ergo maius malum est pena quam culpa.

¶ 5 Prat. Magis mali est priuari possibilitate ad actū q̄ solo actu, sicut maius mali est cecitas p̄ quā priuatur potentia visiva, q̄ tenebra per quam impeditur ipsa visio: sed culpa opponit ipsi merito, priuatio autem gratia, per quam est possibilitas ad merendū est pena. ergo pena est magis malum quam culpa.

Sed dicendum, quid culpa est magis malum quam pena, quia etiam huius pena culpa est causa.

¶ 6 Sed cōtra, Licet in causis p se, cā sit prior effēctū: tñ hoc non est necessarium in causis per accidens. Cōtingit. n. causam per accidēs esse minus bo-

num q̄ effectum, sicut effēctū sepulchri est causidens invenitio thesauri, & similiiter contingit causam per accidēs esse minus malum q̄ effectum.

sicut impingere ad lapidē est minus malum q̄ inde in manus hostis plementis, qd̄ per accidēs hoc sequit. sed pena est effēctus culpe per accidēs, non enim qui peccat, intendit incidere in pena, non ergo sufficit ad hoc quidculpa sit magis malum quam pena, hoc quidculpa est causa pena.

¶ 7 Prat. Si culpa habet rationem mali, quia est causa pena: ergo malitia culpa est proper malum ex pena: sed propter quid vñnumquodq̄ magis ergo pena erit magis malum quam culpa.

¶ 8 Prat. Quod dī de aliquo formaliter, venit utenit ei q̄ dī de aliquo causaliter, sicut venit fatum animal q̄ medicina. Si ergo malitia culpa extendit p̄mū hoc q̄ est causa pena, sequitur q̄ magis malum sit pena q̄ culpa: quia malum dī de causa causaliter de pena vero formaliter. Sed dicendum quid malum dicitur etiam de culpa formaliter.

¶ 9 Sed contra, Formaliter de aliquo malitiae causitu: inest sibi priuatio boni: sed maius boni est. Ita p ipsam priuationē q̄ est pena. Iste finis q̄ est uter per malū qd̄ inest culpa, qd̄ est ordo ad finem. ergo adhuc magis malum erit pena quam culpa.

¶ 10 Prat. Sicut dicit Dion. 4. c. de diu. nom. Nulla respicēs ad malū operā, & idē dicit q̄ malum p̄r voluntatē, ergo quid magis est p̄r voluntatē magis est malū: sed pena est magis p̄r voluntatē q̄ culpa, quia de rōne pēnē est vi sit q̄ voluntatē dictum est. ergo magis malū est pena quam culpa.

¶ 11 Prat. Sicut de ratione boni est, q̄ sit appetitio, ita de ratione mali ē, q̄ sit fugitio. ergo q̄ fugibile, ē magis malū: culpa at fugit p pena. & sic pena magis fugit, q̄ p qd̄ vñnumquodq̄ lud magis. ergo pena est magis malū quam culpa.

¶ 12 Prat. Sequens priuatio plus nocet q̄ primū: sequens vulnus plus nocet q̄ primū: sed pena sequitur ad culpam. ergo plus nocet q̄ culpa: est magis malū, quia malum dicitur in quantum nocet: secundum Aug. in Enchi.

¶ 13 Prat. Vena destruit sibi cōtū, quia mors est, na qdām, culpa autnō sed solum cōmāculare, p̄cā illa plus nocet pena quam culpa. ergo est magis mali.

¶ 14 Prat. Illud quid pēligris a tiro iusto, p̄cā illū esse minus malum: sed Lorth cū cōsternatio p̄cā est culpam pena, officiis, f. filias suas libidinēs mītatum, quod erat culpa, ne patetur iniuria domo sua, dum hospitib. suis violentia inferens quod est pena. ergo pena est magis malū quam culpa.

¶ 15 Prat. Deus pro peccato p̄gali inſertū p̄cā nā, quia ut dicit Greg. Aeternū est quid cruce tēpale quid deflectat: sed malum aeternū est pena malum tēpale, sicut & bonum aeternū melius est poralē. ergo pena est magis malū quam culpa.

¶ 16 Prat. Scđm Phil. in 2. Topic. malū est in p̄mū q̄ bonū: sed pena est in plurib. q̄ culpa, q̄ mali p̄niunt sine culpa: oīs autē culpa hēt ad minus p̄ annexam, ergo pena est magis malū quam culpa.

¶ 17 Prat. Sicut in bonis finis est melior h̄s, q̄ ad finem ita in malis est peior: sed pena est finalē p̄ ergo pena est magis malū quam culpa.

¶ 18 Prat. A qualibet culpa potest homo liberando vnde reprehendit Caym qui dixit Gen. 4. Mān est iniquitas mea, quam ut ueniam merear: sed p̄ qua pena est a qua non potest homo liberando nisi infernī. ergo pena est magis malū quam culpa.

¶ 19 Prat.